

A tüdővészellenes küzdelem új irányai.

Írta: *Dr. Pécsi Dani*, ambulatóriumi főorvos.

A Szociálpolitikai Szemle december hó 5-i számában Várad y István fenti cím alatt kritika alá veszi a német tüdővészellenes küzdelem rendszerét, súlyosan elítéli azt, hibás és tévesnek állítja oda, s miután az ő állítása szerint (bár igaz volna) a mi hazai tüdővészellenes küzdelmünkben egyenesen a német példát másoltuk le, ezt az intézkedést, a mi koldus voltunkra hivatkozva, nem csak hibásnak és tévesnek, hanem egyenesen veszedelmesnek minősíti. Teszi ezt a szerző azon meggyőződése alapján, hogy a német tüdővészellenes küzdelem váza és alapja *a sanatórium rendszer. Igen, ezen az alapon indult meg* Németországban 1895-ben Augustza Viktoria császárné protekturátusa alatt a tüdővész, vagyis jobban mondva a gümőkórellenes mozgalom, azonban ebből az alapból és vázból régen kinőtt ez a mozgalom, felvett az *minden* eszközt, mely őt ezen

munkájában előre vitte és mint első vette fel a szerző által emiített új irányokat, a gümőkór specifikus gyógyítását a különféle tuberculin oltások útján. Valamint egyéb módszereket, melyeket mozgalmában eredménynyel felhasználhatott, szóval, nem zárkozott el semmiféle újabb, bevált módszerektől, amit legjobban vélek bebizonyíthatni, ha a legrövidebb kivonatban közzé teszem, a német gümőkórelenes küzdelem 1912-ik évi jelentését, melynek címe: *Nietner, Der Stand der Tuberculosenbekämpfung im Frühjahr 1912. Geschäftsbericht für die 16. Generalversammlung des Centralcomités am 14 Juni 1912. zu Berlin.* – Verlag des Deutschen Centralcomités.

Az egész munka a gümőkórelenes mozgalmat VI. főcsoportban írja le.

Az első főcsoport foglalkozik a gümőkóros betegek kifürkészése, kiválasztása és csoportosításával, e célból a legszélesebb mederben országszerte, orvosok által rendezett vándor-múzeumokban felvilágosítják az egész lakosságot, a gümőkór mibenlétéről, figyelmeztetik a korai gyógyításra, plakátokkal és egyéb nyomtatványokkal minden legkisebb községet elárasztanak.

Küzdenek a tuberculosis betegek kötelező bejelentése mellett, felállítottak eddig 1378 dispensairt, ezen tüdőbeteg gondozó intézetek közt szoros kapcsolatot teremtettek, úgy gazdasági, mint tudományos szempontból; ezen gondozó intézetek részére országos bizottságot alakítottak, hogy úgy a belföldi és külföldi vívmányokat azonnal a tüdőbeteg gondozó intézetek vezetőinek tudomására juttassák, dacára az eddigi nagy haladásnak, ezt még mindig keveslik, nagyobb anyagi eredmények elérhetése céljából Gümőkór Gondozó jótékonyági napot teremtettek évenként, június 15-ikén. Szervezik a vidéki gondozó állomásokat, ahol a gondozó intézeti testvérek útján a népet kitanítatják, felügyeletet teremtett a nagy városokban, a cselédek, a postások hajlékára és szabályoztatta az utcai kereskedelmet a gümőkórosok részéről.

Elírja Berlin Landes Ver sicher ungs-Anstalt védekezését a gümőkór ellen: Berlin saját költségén állított fel öt gümőkóros (Tuberculosen Station) állomást és ezeknek feladatául tűzte ki:

a) a ragályozó gümőkórosoknak a családból való eltávolítását és a Beelitz-i szanatóriumba való elhelyezését.

b) Rossz lakású szegény embereknek segílyt ad jobb lakásra.

c) Lakás fertőtlenítést.

d) Azonnali gyógykezelése azon gümőkóros megbetegedetteknek, kiket nem helyeznek máshova, hanem a családnál hagynak.

e) Elhelyezés erdei, vagy egyéb üdülő helyre.

Ezek az állomások is gondozó testvérekkel dolgoznak, akik jogosítvák a segílyek kiosztására, és ezek a testvérek egyben jegyzéket vezetnek a nekik kiosztott körzetben minden ház tuberculoticus lakójáról. Ezen intézményeken kívül Berlinben 44 poliklinika működik.

1500 iskolaorvos az iskolákban választja már ki a gümőkóros gyermekeket, és azokat állapotuk szerint 'vagy gyógyintézetbe, vagy erdei iskolákba sorozza. A ^sász^ri hadseregben a katonaoorvosok 1368 katonát találtak, kiket egyik-másik intézetbe kellett utalni.

A gondozó intézeteken kívül, *észlelő és átmeneti* állomásokat állítottak fel, ezek a gondozó intézetekhez vannak beosztva; ilyenek a „*Remscheid*”-i, a „*Berlin*”-i

egyetemi poliklinikák, a „*Trier*”-i, a *Schlesien*”-i kórház, ezenkívül ezek részére Berlin, Schlesien és a Hansa városok még külön intézményeket is létesítettek; ilyen intézmények működésének leírását találjuk, melyek közül megemlítésre méltó a *lichtenbergi tuberculin-állomás*.

Ilyen részletességgel kellett rövid kivonatban közölnöm az I-ső főcsoportot.

A II. főcsoport, Várady István által annyira hibás és tévedésnek minősített szanatóriumi kezelésről referál.

Itt felemlíti elsősorban az újonnan felállított intézeteket, így a mecklenburgi-schwanni gyógyhelyet 40 férfibeteg részére. *Rappenu*-ban (Baden) nagyon szép napos helyen 120, csont és ízületi tuberculozisan szenvedők részére állítottak fel egy intézetet. Munkaképtelen gümőkórosok részére nagyon sok vidéki kórházban osztályok állítottak fel. Ezenkívül még 6 intézet létesült különböző stádiumokban szenvedő gümőkóros betegek részére.

Ezek után foglalkozik a szanatóriumok statisztikai adataival, melyeket én hitelesen ide iktatok, minden kommentár nélkül. Ezekből kikapom én is a Várady István által felhozott 1910-ik évet. Ezen évben 114.310 beteg részesült szanatórium kezelésben, ezek kezelése került összesen 26,593.569 márkába, vagyis egy beteg 232.50 márkába.

Ezen betegek közül 40.87% tüdő- és gégetuberculozis, 0.16%, börtuberculozis és 58.97% más betegség miatt kezeltetett.

1910-ben összesen 41,262 beteg kezeltetett tuberculozis ellen, ezek közül 37.203 bocsátottak el *kereképesen*, tehát a megbetegedettek 90%-a.

A gyógykezelést illetőleg, nagyon panaszkodnak orvoshiány miatt. *A tuberculinkezelés, vagyis a specifikus kezelés szélesebb alkalmazása mindenütt, különösen a Koch-féle fehérsyementes tuberculin használata be van vezetve.*

A szanatóriumban fekvő betegek otthon maradt családtagjai segílyt kapnak.

A szanatóriumi kezelés után üdülő helyek, zárt gümőkórosok részére, a többieket a gondozó intézetek ellenőrzik; az illetőségi község anyagilag támogatja ezeket, és ha szüksége van még további üdülésre, úgy az erdei otthonba helyezik el. Utókurákról az ilyen betegek részére gondoskodik a népszanatóriumok *Vörös Kereszt osztálya*, azonkívül a hallerstätti egylet föld és kerti munkálásra alkalmazza őket; mielőtt erősebb munkákat vállalnának a lipcei munkaközvetítő intézet szerez ilyen munkásoknak könnyebb alkalmazást.

Azt hiszem, az eddig felsoroltakból is meggyőződhetik mindenki, aki elfogulatlanul bírál, hogy ilyen intézmények nem hibásak, nem tévesek és így nem is veszedelmesek.

Azonban még csak az elején vagyunk a jó és célszerű intézkedéseknek; itt találjuk most a III-ik csoportban az előrehaladott tüdőbetegek elhelyezéséről szóló jelentést, melyből megtudjuk, hogy mily kíméletesen hajtják ezt végre; nem gyűjtik őket tömegesen össze egy helyre, hanem a legnagyobb gyengédséggel és figyelemmel választják el a családtól és helyezik el különösen vidékre. A IV. csoportban beszámol a gümőkór *prophylaxisáról*; amit e téren csak ajánlottak, azt itt mind végrehajtják, lakás, ruha, butor dezinfekció; mindenféle jó tanácsok nagy városok részére a tuberculozis elhárítására. Óriási nagy súlyt fektetnek a *gyermektuberculozis* legyőzésére. Gondoskodás a csecsemők és kisgyermekes észszerű táplálásáról.

Nagy a propaganda a kecsketej mellett, mivel ez fontos gyermektápszer.

Az iskolaorvosok, működése. Gümőkóros gyermekek tanítása erdei iskolákban. Gümőkórban szenvedő tanítók és iskolaszolgák kizárása az iskolákból. *Beschormers* és *Richter*, „mély légzési gyakorlatok a torna és ének, valamint a 10 perces közökben való tornatanításnál”. Az iskolákban irányítják már a fiúkat pátyavái osztásuknál, tekintettel a gümőkóros megbetegedésükre.

A népszanatóriumok Vörös Kereszt-egylete, iparosiskolákat tart fenn higiénikus viszonyok közt a gümőkóros ifjúság fészere. Az iskolából elbocsátott gümőkóros ifjúságról is gondoskodnak mindenféle egyletek.

Az V. fejezetben összefoglalva találjuk az összes eddig létesített intézményeket; beszámol 138 tüdőgyógyító intézetről 14.079 ágygal *felnőttek* részére, ezek között 5 intézet különböző stádiumban levő beteg részére, 21 gyógyító intézet 1352 ágygal gyermekek részére; 100 intézetben 8644 ágygal elhelyezést találnak görvélykóros gyermekek, akik ugyanott tanításban is részesülnek; 16 erdei iskola. Vidéki kolónia *felnőtteknek* „*Sannumba*-ba, gyermekeknek „*Hohenlychen*”-ben; utóbbi leányok részére háztartási, fiuknak kerti iskolával. 33 megfigyelő állomás, 128 különböző ápolódák és speciális osztályok kórházakban, 1378 gondozó intézet, 45 poliklinika.

Végül a VI. csoportban beszámol a bőrgümőkór-elleni intézkedésről.

Ezekben vázlatosan, csak nagy vonásokban igyekeztem képet adni annak: az óriási küzdelemnek, melyet szinte irigykedve olvastam Nietner könyvéből, hogy egy hatalmas, független, gazdag nemzet munkásai, szociális alapon a százfejű hidrának – a fehér veszedelemnek – egyik fejét a másik után miként szedi le, holott szegény hazánkat attól féltik, hogy ezt *az öntudatos, nagy koncepciójú munkát* utánozva, a kész veszedelembé rohan. *Difficile est satyram non scribere!*

Van hazánkban, amint én ezen illusztris lap hasábjain egyszer már felsoroltam, 10 vagy 11 tüdőbeteg szanatórium, melyeket a társadalom alapított és fenntart; a különböző kórházakban 21 pavillon gümőkóros betegek részére. Ugyancsak a társadalom jóvoltából 3 gyermekszanatórium, 1 erdei otthon, 1 nyári üdülő hely. 1 szünidei gyermektelep, a nagyméltóságú m. kir. belügyminisztérium 650.000 koronával fenntart 60-70 dispensairet.

Ezzel ugyan nem utánoztuk a német példát, melyet Nietner könyvéből kivonatolva ismertetni szerencsém volt; ebből mindenki meggyőződhetik, hogy Németországban a szanatóriumkezelés, csak *egy* fegyver a *sok* közül, hogy ott *minden új* irány, mely jónak bizonyult, felvétetett a gümőkórellenes mozgalom arzenáljába. Egyben megnyugtathatók mindenkit, hogy édes hazánkban is, ama kis lelkes tábora a gümőkórellenes mozgalomnak, szerény, kezdetleges keretében mindig, figyelemmel volt az új vívmányokra, és a szerző által említett új irányt és a gümőkór specifikus gyógyítását alkalmazzák itt is, úgy a szanatóriumokban, mint a dispensairekben, hogy tehát ez irányban mi sem maradtunk el, de egyben *sajnos*, konstatálni kell, hogy a mi szerény küzdelmünk a gümőkór ellen, nem a német példa mintája, hanem szegény, koldus voltunk főmutatója.

Ismétlem ezen lap hasábjain, hogy a gümőkórellenes küzdelem, a nemzeti becsület ügye. Küzdjünk ellene, de nem jelszavakkal, hanem tettekkel.